

N:o 44.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående ombyggnad af kongl. stora teaterns hus med mera; gifven Stockholms slott den 17 april 1888.

Under återopande af bilagda protokoll öfver finansärenden för denna dag, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgifva, att ombyggnad och förändring af kongl. stora teaterns hus, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ett af professoren E. Jacobsson upprättadt, med n:o 1 betecknad förslag, om hvilket i berörda protokoll vidare förmäles, må ega rum för en beräknad kostnad af 765,000 kronor, att bestridas medelst ett för teaterkassans räkning hos statskontoret af medel, tillhöriga de under detta embetsverks förvaltning stående fonder och kassor, upptaget lån till belopp af högst 800,000 kronor;

att ränta och amortering å detta lån må bestridas af hyresinkomsten för de enligt nyssberörda förslag till inredande afsedda butiks- och affärslokaler i stora teaterns hus samt nämnde hyresinkomst i öfrigt användas till uppehållande af teaterverksamheten; samt

att, derest i följd af den ifrågasatta ombyggnaden af stora teaterns hus verksamheten å denna teater kommer att någon tid upphöra, så väl det å ordinarie stat uppförda anslag till kongl. teatern af 60,000 kronor som det af Kongl. Maj:t i den till innevarande års Riksdag aflåtna nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof för uppehållande af teaterverksamheten under spelåret 1888—1889

äskade kreditiv till belopp af 25,000 kronor må efter Kongl. Maj:ts bepröfvande användas ej mindre för teaterverksamhetens uppehållande vare sig å stora teatern och dramatiska teatern eller i särskildt förhyrd lokal än äfven, i den mån sådant finnes skäligt, till beredande af tillfälliga understöd åt de medlemmar af personalen vid de kongl. teatrarne och hofkapellet, som under byggnadstiden komme att sakna användning.

Vidare vill Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att till betäckande af en vid verksamheten å de kongl. teatrarne under spelåren 1883—1888 uppkommen brist å extra stat under sjunde hufvudtiteln för år 1889 anvisa ett anslag å 129,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

G U S T A F.

F. v. Essen.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Kongl.
Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms
slott den 17 april 1888.*

Närvarande:

hans excellens herr statsministern friherre BILDT,
statsråden: LOVÉN,
VON KRUSENSTJERNA,
WENNERBERG,
BERGSTRÖM,
friherre PALMSTIERNA,
friherre VON ESSEN och
LÖNEGREN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet friherre von Essen anförde i underdånighet:

»Genom nådigt bref den 13 juli 1887 anordnades en täflan om pris för förslagsritningar till ny byggnad för kongl. stora teatern, hvarjemte öfverintendentsembetet anbefaldes att efter den stadgade täflingstidens utgång, jemte anmälan hvilka bland de inkomna förslagen funnits förtjenta att belönas med pris eller för statens räkning inlösas, afgifva underdånigt utlåtande och förslag beträffande lämpligaste sättet för utförande af ifrågavarande byggnadsföretag. Då frågan om de kongl. teatrarnes anslagsbehof för nästa statsregleringsperiod den 12 sistlidne januari inför Kongl. Maj:t anmäldes, hade berörda utlåtande

ännu icke inkommit, och något förslag till byggnadsfrågans ordnande kunde därför icke i den nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof framställas. Sedan öfverintendentsembetet den 11 sistlidne februari afgifvit det^o äskade utlåtandet, hvilket i hvad det samma afsåg bedömande af de inkomna täflingsritningarna den 18 i samma månad utgjort föremål för nådig pröfning, och ärendet derefter underkastats ytterligare behandling af vederbörande myndigheter, torde jag nu få påkalla Kongl. Maj:ts uppmärksamhet för de åtgärder, som närmast må vara att vidtaga i det magtpåliggande ärendet.

Under de senare årens förhandlingar rörande teaterfrågan hafva de skäl, hvilka med afseende å otidsenligheten, eldfarligheten och den bristfälliga beskaffenheten af stora teaterns byggnad med nödvändighet påkalla en mer eller mindre fullständig ombyggnad af denna teater, så ofta och så utförligt blifvit framhållna, att jag nu icke anser mig behöfva till desamma återkomma. Före det af öfverintendentsembetet i dess ofvan omförmälda utlåtande framställda förslag till byggnadsfrågans lösning hafva ock två omfattande förslag till stora teaterns ombyggnad blifvit upprättade. Det ena af dessa förslag, år 1881 uppgjort af professoren M. Isæus, åsyftade en tillbyggnad af stora teatern å dess nuvarande tomt och beräknades medföra en kostnad, maskinerier och värmeledning oberäknadt, af 1,680,000 kronor, hvilken kostnadssumma likväl af den år 1883 af Kongl. Maj:t nedsatta så kallade byggnadskomitén ansetts böra höjas till 2,500,000 kronor. Det andra förslaget, upprättadt af öfverintendenten H. Zettervall och af nyssnämnda komité såsom dess eget upptaget, afsåg åtskilliga ombyggnader och ändrade inredningar vid teatern för en beräknad kostnad af 705,700 kronor. Vid båda dessa förslag hafva likväl framställts anmärkningar, hvilka synts göra dem i deras dåvarande skick mindre lämpliga att läggas till grund för byggnadsarbetet.

För minskande af teaterbyggnadens eldfarlighet hafva under de senare åren betydliga summor blifvit utgifna, utan att likväl, särskildt med afseende å de felaktigheter i byggnadens konstruktionssätt i vissa delar, hvilka vid den af öfverintendentsembetet nu senast verkställda undersökningen kommit i dagen och till hvilka jag anhåller att längre fram få återkomma, ändamålet kan anses hafva blifvit på ett tillfredsställande sätt uppnådt.

Till de skäl, hvilka ur synpunkten af teaterbyggnadens otidsenlighet och eldfarlighet blifvit anförda för nödvändigheten af dess ombyggnad, kommer emellertid en ytterligare omständighet af ännu mer afgörande betydelse. Redan af en utaf öfverintendentsembetet år 1886

å teaterbyggnaden verkställd undersökning, hvars resultat finnas omförmälda i det vid den nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof den 29 april 1887 fogade protokoll öfver finansärenden, framgick nemligen, att vissa delar af byggnaden, särskildt södra delen deraf samt klädlogebyggnaden, företedde sprickor af så betänkelig beskaffenhet, att fara för ras vore för handen. Embetet, som med afseende härå ansåg operahuset icke kunna utan fara begagnas, derest icke nödiga reparationer vidtoges, framställde i underdånigt memorial af den 21 december 1886 i berörda hänseende tre alternativa förslag, hvilka afsågo:

1:o) erforderliga arbeten för att, med bibehållande af husets nuvarande form, försätta detsamma i så godt stånd, som ske kunde, utan en fullständig ombyggnad, för hvilka arbeten, hufvudsakligen åsyftande rifning och ombyggnad af hela södra delen af byggnaden, som omfattade scenen, äfvensom af hela klädlogebyggnaden, konstnaden beräknats, oafsedt möjligen erforderliga förändringar beträffande teatermaskineri, belysning och vattenledning, till 475,000 kronor;

2:o) nödvändiga arbeten för att huset måtte kunna, utan fullständigt iståndsättande, under några tiotal af år för sitt ändamål användas, därför kostnaden beräknades till 75,000 kronor; samt

3:o) arbeten, som vore nödvändiga för husets begagnande utan fara för en kortare tid, dervid utelemnats alla åtgärder, som ej afsågo dess nödtorftiga vidmagthållande, enligt hvilket sistnämnda alternativ kostnaden upptogs till 28,820 kronor.

I enlighet med det tredje alternativet äskade Kongl. Maj:t i ofvanberörda nådiga proposition af Riksdagen ett anslag å extra stat för år 1888, hvilket likväl icke af Riksdagen beviljades.

I ofvan omförmälda underdåniga utlåtande den 11 sistlidne februari har öfverintendentsembetet, som icke ansett något af de vid förut omförmälda täffling ingifna förslagen egnadt att utan väsentliga förändringar läggas till grund för byggnadsarbetet, förordat en sådan lösning af byggnadsfrågan, att på norra delen af Carl XIII:s torg uppfördes ett nytt operahus, med tillämpning dervid af ett utaf täfflingsförslagen i omarbetad form, och att det nuvarande större teaterhuset bibehölles och anordnades till dramatisk teater. I sistnämnda afseende ansågo embetet tillfyllestgörande, att fasaden åt Carl XII:s torg ord-

nades samt att byggnadens framtida bestånd betryggades jemte det att i sammanhang härmed åstadkommes ett så fördelaktigt resultat som möjligt i ekonomiskt hänseende genom inredande i husets bottenvåning af lokaler till uthyrande.

För vinnande af dessa ändamål föreslår embetet i underdånighet, i förstnämnda hänseende, att, då genom en tillbyggnad af huset i öster svårligen skulle kunna beredas nöjaktig afkastning å byggnadskostnaden, husets ordnande åt denna sida inskränktes till uppförandet af en ny fasad framför nuvarande dekorationsmagasinet i parallel riktning med tomtgränsen åt nämnda torg, samt att denna fasad derefter förenades med husets fasader åt Ström- och Arsenalsgatorna medelst böjda partier. Den södra af dessa nybyggnader kunde då inrymma:

i souterrainvåningen: ångpanna och maskiner för belysningen;

i bottenvåningen: butiker eller kafé;

i tre halfvåningar: klädloger, och

i öfversta våningen: öfningssal;

samt den norra nybyggnaden:

i bottenvåningen: butiker och en bred reservutgång;

i våningen en trappa upp: kansli, samt

i våningen två trappor upp: bibliotek;

och föreslår embetet derjemte, att under dekorationsmagasinerna må inredas en större källaresal.

Under erinran, att kostnaden för nuvarande operahusets betryggande med hänsyn till dess framtida bestånd af embetet i dess underdåniga memorial af den 21 december 1886 beräknats till 475,000 kronor, anför embetet vidare, att då genomförandet af det nu framlagda reparationsförslaget afsåge, jemte en fullständig ombyggnad af husets nuvarande södra del och klädlogebyggnad, äfven omfattande och kostsamma åtgärder för dess behöfliga iståndsättande i öfrigt, tillfället icke syntes böra försummas att, förutom nödiga reparationer, vidtaga äfven andra åtgärder för åstadkommande, utan allt för stor tillökning i kostnaden, af önskvärda förbättringar beträffande trappor, kapprum o. s. v.

I stället för den i föregående förslag beräknade ombyggnad af södra delen af huset samt af klädlogebyggnaden kunde, sedan, på sätt ofvan vore nämnt, plats för klädloger blifvit beredd i södra nybyggnaden åt Carl XII:s torg, i dessa delar af byggnaden anordnas, utan ökad kostnad, nya trappor till de öfre raderna, hvarförutom föresloges att till den plats inom huset, som benämndes badkarsgården, förlades kapprum för nedre parkett; att i stället för husets trånga gård bereddes en rymligare sådan med dager åt radernas korridorer och trappor,

samt att jemväl i öfrigt måtte åstadkommas ökad antal trappor och kapprum för parkettens särskilda delar och raderna, så att korridorerna måtte kunna användas uteslutande för trafiken;

och har embetet såsom en väsentlig fördel af de nu åsyftade förändringarna åberopat: utvidgningarna af andra, tredje och fjerde radernas korridorer äfvensom öppnandet till gården af direkt utgång från parketten samt utläggande vid raderna af balkonger med jernstegar till gården, hvarifrån finnes bekväm utgång till Carl XII:s torg.

Kostnaden för den föreslagna förändringen och reparationen af nuvarande operahuset beräknades af öfverintendentsembetet till 600,000 kronor, men då detta belopp ansåges kunna blifva mer än betäckt *dels* genom försäljning af nuvarande dramatiska teatern, taxerad till 200,000 kronor, *dels ock* genom årliga hyror, enligt verkställd beräkning uppgående till 92,500 kronor, för lägenheter i gamla operahuset, sedan derifrån afdragits 37,550 kronor, motsvarande teaterkassans hyresinkomster för lägenheter i båda teaterhusen för tiden oktober 1887—september 1888, återstode alltså, såsom den egentliga kostnaden i anledning af den utaf embetet föreslagna lösningen af teaterbyggnadsfrågan, utgiften för det nya operahuset, hvilken beräknats till 1,800,000 kronor.

Som öfverintendentsembetets berörda utlåtande endast åtföljdes af esquisser öfver de föreslagna förändringarna i operahuset, anmodades embetet genom embetsskrifvelse från finansdepartementet af den 3 sistlidne mars att låta upprätta och till departementet, så fort sig göra läte, inkomma med fullständiga ritningar och kostnadsförslag rörande operahusets ombyggnad enligt de af embetet angifna grunder; hvarjemte och då icke oväsentligt ökade inkomster för teaterns ändamål syntes kunna beredas, derest den för närvarande obebyggda delen af teatertomten i hela sin utsträckning, ej mindre åt Carl XII:s torg än åt Arsenal- och Strömgatorna, jemväl toges i anspråk för byggnadsföretaget, så att, jemte beredande af nödigt gårdsutrymme, å en del af berörda obebyggda tomt kunde uppföras en byggnad, hvilken borde lämpa sig att i flere våningar inrymma ett större försäljningsmagasin, snarlikt dem, som i åtskilliga bland utlandets större städer förekomme, embetet tillika anmodades att till finansdepartementet inkomma med fullständiga ritningar och kostnadsförslag till en sådan utvidgning af det utaf embetet föreslagna byggnadsarbetet.

Med anledning häraf har öfverintendentsembetet med skrifvelse af den 27 i nästlidne månad öfverlemnadt alternativa, af professoren E. Jacobsson upprättade, af beskrifning åtföljda ritningar och kostnads-

förslag rörande dels operahusets ombyggnad enligt de af embetet i dess underdåniga utlåtande af den 11 sistlidne februari angifna grunder, dels en sådan utvidgning af byggnadsplanen, som i nyssberörda skrifvelse från finansdepartementet blifvit antydd. Af de sålunda öfverlemnade förslagen framgår, hurusom enligt det förra, med n:o 1 betecknade förslaget, vid hvars upprättande de med embetets utlåtande af den 11 februari innevarande år insända esquisser blifvit följda med de ändringar, som betingats af under arbetets gång verkställda mätningar af den gamla byggnaden, byggnadskostnaden skulle utgöra 600,000 kronor, hvartill ytterligare komme för uppvärmnings- och ventilationsapparater 75,000 kronor, för anläggning af elektrisk belysning 70,000 kronor och för anläggning af vatten- och aflöpsledningar 20,000 kronor, i följd hvaraf sammanlagda kostnaden skulle uppgå till 765,000 kronor. Hyresinkomsten för de enligt detta alternativ till inredande föreslagna butiks- och affärslokaler är beräknad till 92,500 kronor, hvarförutom, enligt hvad jag inhemtat, lär kunna påräknas en årlig inkomst af 4,500 kronor för elektrisk belysning och af 3,000 kronor för uppvärmnings- och ventilationsapparater uti ifrågasvarande lokaler, i följd hvaraf sammanlagda beloppet af det årliga kontanta tillskott, som för samma lokaler komme att tillflyta teaterkassan, kan uppskattas till 100,000 kronor.

Enligt alternativet n:o 2 skulle sammanlagda kostnadsbeloppet utgöra 1,200,000 kronor, deraf för byggnadsarbeten 970,000 kronor, för uppvärmnings- och ventilationsapparater 110,000 kronor, för elektrisk belysning 92,000 kronor samt för vatten- och aflöpsledningar 28,000 kronor. Den beräknade hyresinkomsten uppgår enligt detta förslag till 126,500 kronor.

I den till de ifrågasvarande förslagen hörande beskrifning anföres, bland annat, att den nuvarande teatersalongens omslutningsmurar vid tredje och fjärde raderna, hvilka murar å äldre ritningar öfver teaterbyggnaden betecknades med en tjocklek af två tegelstenar, i verkligheten utgjordes af träståndare beklädda med träpanel, hvarå rörning och puts funnes anbringade. Denna anordning som nu först, då en noggrann undersökning och uppmätning blifvit för den ifrågasatta ombyggnaden nödvändig, konstaterats, vore naturligtvis i högsta grad eldfarlig och syntes för åskådarnes trygghet så betänklig, att den ensam borde vara till fyllest för att påkalla en ombyggnad af teatersalongen. I det upprättade projektet föresloges ock uppförande af nya omslutningsmurar.

Under återopande häraf äfvensom af ett utaf vederbörande bygg-

nadsintendent den 26 sistlidne mars afgifvet tjenstememorial, deruti meddelats, att under den tid, som förflutit efter den år 1886 verkställda undersökningen af teaterbyggnaden, sprickorna i södra yttermuren mot strömmen, antagligen i följd af stadens omfattande kajbyggnadsarbete i husets närhet, alltjemt förstorats, med afseende hvarå utsigten att för den i det uti öfverintendentsembetets memorial af den 21 december 1886 framställda alternativet n:o 2 uppgifna summan af 75,000 kronor kunna vidmagthålla byggnaden betydligt förminskats, har öfverintendentsembetet framhållit önskvärdheten af en skyndsam ombyggnad af huset.

På grund af nådig remiss har direktionen öfver de kongl. teatrarne den 9 innevarande månad afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet. Direktionen anför här till en början, att då de båda, af professoren Jacobsson upprättade förslagen med hänsyn till anordnandet så väl af scenen med dertill hörande utrymmen som af salongen och andra lokaler för publiken, likasom af in- och utgångarna för personalen ej mindre än för publiken i hufvudsak liknade hvarandra, och den väsentliga olikheten mellan dem låge i anordnandet af vissa till uthyrning afsedda lokaler, direktionen ansett sig kunna och böra inskränka sig till utlåtande i först berörda hänseenden.

I afseende på anordnandet af *scenen med dertill hörande utrymmen* funne direktionen de båda förslagen i flera afseenden påminna om det af öfverintendenten Zettervall upprättade, ofvan oförmälda förslaget. Scenen vore dock enligt professoren Jacobssons förslag något tillökad i golftyta, men samma olägenheter, som vidlåde den nuvarande scenen, kvarstode oförändrade, i ty att den fortfarande skulle bibehålla sitt gamla läge i ett hörn af byggnaden, hvarigenom en planmessig koncentrisk gruppering kring scenen af dekorations- och attributmagasin äfvensom klädloger m. m. omöjliggjordes, hvarförutom densamma, såsom begränsad af yttervägg, skulle hädanefter såsom hittills sakna möjlighet till förlängning. Då derjemte scenens nuvarande höjd vore bibehållen, måste äfven vid det nya maskineriet tillämpas det gamla systemet, som både kräfde större arbetspersonal och deraf föranledd större arbetskostnad och åstadkomme starkare slitning af dekorationer — då dessa ej kunde upphissas — än hvad fallet vore å scener med tidsenlig konstruktion.

Dessa angelägenheter, som direktionen ansett sig böra påpeka och som skulle vara af ingripande betydelse, i händelse fråga vore om teaterns ombyggnad till *lyrisk* scen, vore dock ej af samma vikt, då fråga vore om teaterns ombyggnad till *dramatisk* scen, enär dramatiska

pjeser i de flesta fall fordrade en långt mindre vidlyftig apparat än operor.

Det utrymme för magasinering af dekorationer, hvaröfver de kongl. teatrarne disponerade, vore redan nu ytterst knappt. Enligt professoren Jacobssons förslag n:o 1 skulle detta utrymme dock ytterligare minskas med 11,000 kvadratfot dels genom förändring af dekorationsmagasinet, dels genom borttagande af det å teaterns tomt befintliga plåtskjulet. Då i dessa lägenheter för närvarande förvarades 237 fonder och 66 tak af 50 fots längd, vore det uppenbart, att annat magasinsutrymme åt dessa dekorationer måste anskaffas. Men enär det visat sig mycket svårt, för att ej säga omöjligt, att få hyra för förvaring af dylika långa dekorationer lämpliga magasin, ansåge direktionen, i händelse den föreslagna ombyggnaden beslöttes, det vara nödvändigt, att det nyssnämnda plåtskjulet uppsattes på annan staten tillhörig, ej för långt från teatern belägen tomt.

Enligt ritningarna skulle dekorationsmagasinets golf komma att ligga minst 5 fot öfver scengolfvet. En sådan anordning skulle medföra, att kulisser och större dekorationer icke kunde transporteras i stående ställning, utan att de måste stjälpas. Men då ett dylikt transportsätt ej allenast i otrolig grad skadade dekorationerna, utan äfven ansenligt ökade transportkostnaderna, ansåge direktionen det vara viktigt, att denna anordning ändrades.

I förslaget funnes ej attributmagasin, tambur för personalen och portvaktrum särskildt utmärkta, men vid ett närmare utarbetande af ritningarna syntes härtill lämpliga lokaler kunna utan svårighet beredas.

De under scenen och i hörnet af Gustaf Adolfs torg och Ström-gatan förlagda butikerna inkräktade på scenområdet. Dessa lokaler så väl som de två trappor upp i samma hörn belägna rummen ansåge direktionen därför böra användas uteslutande för scenens behof till attributmagasin, klädloger, damgarderob m. m. Deremot kunde den s. k. teaterlevskolan, innehållande fyra större rum, hvilken i följd af sitt från scenens öfriga lokaler afskilda läge vore olämplig till öfningssal, antingen upplåtas åt publiken till foyer eller uthyras till buffet.

I de till snickareverkstad och målareateljé afsedda lokaler delades rummen genom i deras midt befintliga jernkolonner och en skorstensstock, så att de blefve oanvändbara för det med dem afsedda ändamålet.

Beträffande *salongen och andra lokaler för publiken* innebure professoren Jacobssons förslag en väsentlig förbättring mot nuvarande för-

hållanden genom inrättande af foyer för publiken samt — delvis — af bredare korridorer och kapprum.

Äfven med hänsyn till *in- och utgångar*, både för publiken och personalen, skulle en ombyggnad enligt professoren Jacobssons förslag medföra betydande fördelar. Särskildt komme det ökade antalet utgångar och de i flera fall bättre anordnade trapporna, som möjliggjorde ett snabbt utrymmande af teatern, att bereda nödig trygghet mot olyckshändelser i följd af eldfara.

En förflyttning till nuvarande stora teatern af den dramatiska verksamheten ansåge direktionen i konstnärligt hänseende komma att erbjuda åtskilliga olägenheter. Det hade nemligen visat sig, att de utmärkta egenskaper i akustiskt hänseende, som stora teatern egde såsom operascen, visserligen gjorde sig gällande äfven vid uppförandet af större skådespel, men deremot ej vore till fyllest, då det moderna verklighetsdramat och komedien spelades. De dermed förbundna olägenheterna hade direktionen därför städse framhållit, då det varit fråga om att sammanslå den lyriska och den dramatiska scenen samt att i samband dermed öka åskådareplatserna från det nuvarande antalet af 969 till 1,500 å 1,700. Men dessa vanskligheter minskades naturligtvis i samma mån, som salongen blefve mindre och publiken komme närmare den uppträdande skådespelaren. Enligt professoren Jacobssons förslag skulle den nuvarande femte raden alldeles borttagas; och om derjemte parketten något höjdes och utrymmet för orkestern så mycket som möjligt begränsades, ansåge direktionen de antydde svårigheterna möjligen kunna, om ej alldeles aflägsnas, likväl ganska mycket mildras.

På grund af hvad direktionen sålunda anført, och då den nya teatern ej allenast skulle komma att belysas med elektriskt ljus och uppvärmas medelst ånga, genom hvilka anordningar all fara för eldsolycka syntes vara i det närmaste förebyggd, utan äfven erhålla en ordnad ventilation, ökad utrymme för publiken och anseeligt förökade hyresinkomster, ansåge direktionen, som visserligen från sin ståndpunkt ej kunde annat än finna det synnerligen önskvärdt, att vid en ombyggnad af operahuset en i allo tidsenlig scen blefve anordnad, sig likväl ej böra afstyrka det af professoren Jacobsson upprättade förslaget, genom hvilket en i många afseenden väl ordnad *dramatisk* teater skulle åstadkommas och hvilket egde den för många teatervänner synnerligt tilltalande förtjensten att bibehålla Gustaf III:s skapelse i nästan oförändradt skick.

Direktionen, som i det förestående yttrat sig endast om opera-

husets ombyggnad till dramatisk, icke lyrisk scen, ansåge sig dock böra tillägga, att teatern efter ombyggnaden torde, om också med delvis någon svårighet, kunna *provisoriskt* begagnas till operascen.

Slutligen har direktionen påpekat den synnerliga vigten deraf, att teaterverksamheten, så väl vid den lyriska som vid den dramatiska scenen, måtte få ostördt fortgå, till exempel på en förhyrd teater, under den tid en eventuel ombyggnad varade. Endast under förutsättning att ett sådant fortsättande af verksamheten blefve betryggadt, ansåge direktionen i underdånighet sig kunna tillstyrka den ifrågasatta ombyggnaden af operahuset.

En lösning af teaterbyggnadsfrågan på det af öfverintendents-embetet förordade sätt, att å norra delen af Carl XIII:s torg skulle uppföras ett nytt operahus, medan den nuvarande stora teatern komme att förändras till dramatisk teater, synes mig erbjuda flera tilltalande sidor. Stora svårigheter måste emellertid möta för anskaffandet af byggnadskostnaden för ett nytt, fullt tidsenligt operahus, vare sig detta förlades på den af öfverintendentsembetet föreslagna plats eller annorstädes, och om än dessa svårigheter icke skulle visa sig öofvervinneliga, särdeles om Stockholms stad skulle finnas villig att till kostnaden väsentligen bidra, kan med full visshet antagas, att byggnadsplanen först inom en mer eller mindre aflägsen framtid skulle kunna realiseras. Det önskvärdaste vore naturligtvis, att teaterverksamheten kunde fortgå under hufvudsakligen enahanda förhållanden som hittills under den längre eller kortare följd af år, som måste förflyta innan ett tidsenligt operahus kan anskaffas, men då, enligt hvad af den verkställda utredningen ojäfaktigt läser framgå, stora teaterns hus i sitt nuvarande skick ej vidare kan utan öfverhängande fara för sitt ändamål användas, läser det vara oundgängligt att, med undanskjutande till en gynnammare tidpunkt af frågan om anskaffande af en i alla afseenden tidsenlig byggnad för den lyriska scenen, åtgärder nu vidtagas för tryggande af operahusets bestånd samt beredande i sammanhang dermed af erforderliga medel för teaterverksamhetens uppehållande under den närmare framtiden.

I detta afseende synas mig de af professoren Jacobsson utarbetade förslag till operahusets ombyggnad förtjenta af synnerlig uppmärksamhet. Enligt desamma skulle genom rifning och nybyggnad af vissa delar af huset faran för hotande ras förebyggas, hvarjemte till min-

skande af husets eldfarlighet och ökande af dess användbarhet för den sceniska verksamheten sådana förändringar skulle vidtagas, som utan allt för stora kostnader kunde åvägabringas. Genom inredande af butiks- och andra affärslokaler skulle vidare beredas ett afsevärdt årligt tillskott i inkomst åt teaterkassan.

Ehuru jag lika med öfverintendentsembetet anser den föreslagna ombyggnaden böra företrädesvis afse husets förändring till dramatisk teater, varder likväl, med afseende å hvad jag ofvan anfört, nödigt att teatern under den närmare framtiden fortfarande användes för den lyriska scenen, medan den nuvarande dramatiska teatern borde för sitt ändamål bibehållas. Att förstnämnda teater efter ombyggnaden äfven kan tills vidare begagnas till operascen, har direktionen öfver de kongl. teatrarne uti det af direktionen afgifna utlåtande vitsordat; och detta är äfven en naturlig följd deraf, att scenen och salongen enligt förslagen komme att lemnas i hufvudsak oförändrade.

Vid valet emellan de båda af professoren Jacobsson utarbetade alternativa byggnadsförslagen förekommer, att enligt det senare af dessa, åsyftande jemte ombyggnad af operahuset äfven en tillbyggnad till detsamma å den för närvarande obebyggda östra delen af teater-tomten, visserligen en icke obetydligt större hyresinkomst skulle vara att för teaterkassan påräkna, men då å andra sidan byggnadskostnaden skulle uppgå till så högt belopp, 1,200,000 kronor, att svårighet för dess anskaffande torde uppstå, samt det ekonomiska resultatet komme att ställa sig sämre än det, som vunnes genom alternativet n:o 1, läser det senare, enligt hvilket byggnadsföretaget skulle inskränkas till en ombyggnad af det nuvarande teaterhuset, vara att föredraga, helst byggnaden derigenom synes komma att erhålla ett i arkitektoniskt afseende mera tilltalande yttre. Teaterkassans inkomster af de enligt detta alternativ till inredande föreslagna butiks- och affärslokalerna hafva, såsom jag ofvan nämnt, beräknats till 100,000 kronor, eller omkring 66,000 kronor mer än det belopp, som för närvarande i hyror för lokaler i operahuset ingår till nämnda kassa, en tillökning i inkomst, som i väsentlig grad komme att bidra till tryggande af teaterinstitutionens bestånd. I sammanhang härmed torde jag få erinra derom, att vid upprättande af de äldre förslagen till stora teaterns om- eller nybyggnad icke tagits särskild hänsyn till möjligheten att genom inredande af lokaler till uthyrning bereda teaterkassan ökade inkomster.

Beträffande ombyggnadsförslagets ändamålsenlighet ur synpunkten af byggnadens tryggande mot eldfara har jag inhemtat yttrande af

brandchefen i Stockholm, som dervid, jemte framställande af anmärkingar mot vissa detaljer i förslaget, bland annat anfört, att genom förslaget otvifvelaktigt mycket vunnits med hänsyn till förekommande af stockning i korridorer, trappor och utgångar i händelse af rusning eller panik samt att, då man borde kunna få förutsätta, att publiken vid inträffande olyckshändelse icke uppehölle sig med sökande eller påtagande af ytterplagg och dylikt, förslaget syntes erbjuda långt större säkerhet till förekommande af olyckor än hvad under nuvarande anordningar i förberörda hänseende vore fallet. Såsom slutomdöme öfver förslaget har emellertid brandchefen uttalat den åsigt, att, ehuru genom detsamma ökad trygghet för publiken blifvit beredd och många tilltalande anordningar i öfrigt vidtagna, förslaget dock hade det emot sig, att sjelfva teatern blifvit ytterligare omkringbyggd samt inneslöte en mängd till teatern icke hörande lokaler. Detta förhållande icke allenast ökade eldfaran och försvårade eldsläckningen, utan komme äfven att, derest en gång så olyckligt skulle hända, att en eldsvåda finge öfver hand inom teatern, i betänkelig grad öka förlusten af egendom, då erfarenheten gifvit vid handen, att allt, som stode i gemenskap med en brinnande teater, vanligen jemte den blefve ödelagd. Professoren Jakobsson, som blifvit satt i tillfälle att i anledning här af inkomma med yttrande, har vid brandchefens nyss berörda slutomdöme erinrat, att om i det nya förslaget alla dertill lämpliga utrymmen vore inredda till hyreslokaler, och teatern härigenom blifvit omkringbyggd, så vore detta likväl gjordt med den urskilning, att brandchefen kunnat i fråga om lättheten att vid olyckstillfälle utrymma teatern lemna ofvan anförda goda vitsord. Då härtill komme, att elektrisk belysning och central värmeledning funnes, kunde faran för eldens uppkomst och spridning anses vara, om icke aflägsnad, dock i jemförelse med äfven de senaste förbättringarna betydligt reducerad. Det borde derför enligt professoren Jacobssons åsigt icke ifrågasättas att genom butikernas uteslutning beröfva teatern inkomster, som i väsentlig grad kunde bidra till upprätthållandet af dess verksamhet.

Lägges härtill ytterligare, att de till uthyrning afsedda lokaler enligt förslaget komme att omslutas af vida fastare murar, än de, som begränsa de lokaler, hvilka för närvarande äro uthyrda, synes mig afgörande vigt icke böra tillmätas de af brandchefen i detta afseende uttalade betänkligheter.

På grund af hvad jag sålunda anfört anser jag mig böra förorda operahusets ombyggnad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af professoren Jakobsson utarbetade förslag n:o 1.

Under förutsättning att verksamheten å stora teatern redan vid innevarande speltermens slut upphör, så att byggnadsarbetet då kan taga sin början, skulle, enligt en af professoren Jakobsson mig meddelad promemoria, byggnaden kunna antagas vara till den 1 januari 1890 så färdig, att teaterverksamheten då å nyo kunde börja. Om deremot det skulle anses nödigt att låta föreställningarna å teatern ännu någon tid fortgå, skulle visserligen arbetet ändock innevarande vår kunna begynna, men tidpunkten för dess afslutande komme då att icke obetydligt framskjutas.

I fråga om sättet för anskaffande af de för byggnadsarbetets utförande erforderliga medel har jag tänkt mig, att detta utan kostnad för statsverket skulle kunna ske genom upptagande för teaterkassans räkning af ett lån mot säkerhet af hyreskontrakten rörande de till uthyrning afsedda lokaler i teaterbyggnaden och med rätt för långivaren att af inflytande hyresinkomster göra sig betäckt för ränta och amortering å lånet. Med kännedom derom, att de under statskontorets vård stående fonder och kassor egde tillgångar, för hvilkas fruktbargörande på antydt sätt hinder icke syntes förefinnas, anmodade jag i embetsskrifvelse af den 7 innevarande månad statskontoret att till Kongl. Maj:t inkomma med underdånigt yttrande, huru vida och under hvilka vilkor af medel, tillhöriga nämnda fonder och kassor, ett sådant lån, att i mån af behof utbetalas, kunde teaterkassan beredas, dervid såsom säkerhet för lånet skulle till statskontoret öfverlemnas hyreskontrakten rörande samtliga, till uthyrning afsedda butiks- och affärslokaler i operahuset, hvilket skulle mot brandskada försäkras, med rätt för statskontoret att af inflytande hyror i första rummet uppbära de till godtgörande af ränta och amortering å lånet erforderliga belopp, hvarefter återstoden skulle till teaterkassan ingå, allt under förutsättning att Riksdagen medgäfvit hyresmedlens användande till ifrågavarande ränte- och kapitalinbetalningar; hvarjemte statskontoret borde iakttaga, att lånet, derå amorteringen borde begynna först den 1 januari 1891, sattes till så högt belopp, att af detsamma kunde utgå de räntor, som förfölle till betalning under fortgången af byggnadsarbetet, hvilket antoges kunna taga sin början redan innevarande vår för att afslutas efter förloppet af högst två år.

Med anledning häraf har statskontoret i underdånig skrifvelse af den 10 i denna månad meddelat, att, för den händelse Kongl. Maj:t skulle finna för godt bestämma, att lån till stora teaterns ombyggnad skulle lemnas från de under statskontorets förvaltning ställda fonder, och hvilket lån med afseende å den beräknade byggnadskostnaden

och liqviderandet af räntorna under byggnadstiden med upplånta medel enligt statskontorets mening borde bestämmas till 800,000 kronor, medelstillgång för detta belopp kunde beredas från ifrågavarande fonder; att räntan icke torde böra bestämmas högre än till 4 procent; samt att detta lån, sedan kontrakt om utförande af byggnadsarbetet blifvit uppgjort, hvilket syntes böra ske genom öfverintendents-embetets försorg, borde, uppå requisition af teaterdirektionen, af statskontoret utbetalas å tider, som af öfverintendentsembetet bestämdes, mot vilkor att derförinnan af direktionen, för teaterkassans räkning, aflemnats skuldförbindelse, som kunde af statskontoret godkännas, och hvilken förbindelse, under antagande att arbetet före 1889 års utgång blefve fullbordadt och efter afsyning godkänt, borde innehålla:

dels att ränta å de medel, som under detta och nästkommande år lyftades, efter fyra procent skulle erläggas i början af hvarje påföljande år;

dels att vid början af år 1891 och sedermera årligen, intill dess lånet blifvit slutbetaldt, å hela lånesumman skulle utgå en annuitet af 6 eller 7 procent, deraf 4 procent ränta och återstoden kapitalafbetalning, utgörande tiden för lånets återbetalning med en annuitet af 6 procent 28 år 4 dagar och af 7 procent 21 år 217 dagar; och

dels att, så snart ske kunde, skulle, såsom säkerhet för förbindelsen, aflemnas förberörda hyreskontrakt, hvilka borde föreskrifva, att hyresafgiften skulle till statskontoret inbetalas.

Då jag icke anser mig böra ifrågasätta att af Riksdagen begära anslag för ändamålet, och då statskontoret är i tillfälle att från de under dess förvaltning stående fonder bereda tillgång till det ifrågasatta lånet, anser jag mig böra i underdånighet förorda sistnämnda utväg för medlens anskaffande, såsom den enligt min åsigt lämpligaste; och torde jag framdeles få underställa Kongl. Maj:ts pröfning frågan om sättet för lånets förräntande och amortering.

En gifven följd af operahusets ombyggnad enligt den af mig förordade planen varder, att teaterverksamheten å denna scen måste under någon, längre eller kortare, tid upphöra. Med afseende härå lär Riksdagens medgifvande böra äskas dertill, att så väl det ordinarie teateranslaget af 60,000 kronor som det af Kongl. Maj:t i den till innevarande års Riksdag aflåtna nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof för spelåret 1888—1889 äskade kreditiv till belopp af 25,000 kronor må efter Kongl. Maj:ts bepröfvande användas ej mindre för teaterverksamhetens uppehållande, vare sig å stora teatern och dramatiska teatern eller i särskildt förhyrd lokal, än äfven, i den mån

sådant finnes skäligt, till bekostande af tillfälliga understöd åt de medlemmar af personalen vid de kongl. teatrarne och hofkapellet, som under byggnadstiden komme att sakna användning.

Slutligen anser jag mig i fråga om de kongl. teatrarne ekonomiska ställning böra i underdånighet anmäla, att, enligt meddelande från direktören för samma teatrar, räkenskapen för det nu löpande spelåret, derest bland inkomsterna icke upptages den jemlikt nådigt bref den 16 december 1887 till teaterkassan utanordnade, för första hälften af nästkommande spelår afsedda andel, 30,000 kronor, af ordinarie teateranslaget för 1888, utan af de uppburna anslagsmedlen endast hvad som rätteligen belöpt å spelåret från den 1 juli 1887 till den 1 juli 1888, beräknas komma att utvisa en brist af 76,761 kronor 32 öre. Beträffande uppkomsten af denna brist erinrar direktören, att statsanslaget för detta spelår understege statsanslaget och bidraget från Stockholms stad under de tre nästföretgånga spelåren med 40,000 kronor samt att, enligt hvad teaterdirektionen i underdånig skrifvelse af den 13 december 1887 framhållit, förlusten i inkomst under den tid af sistlidne höst, då i följd af arbeten till teatrarne tryggande mot eldfara föreställningar å desamma icke fingo gifvas, med visshet kunde beräknas till 56,911 kronor 95 öre.

Om till nyssnämnda brist för det nu löpande spelåret, 76,761 kronor 32 öre, lägges bristen för spelåret 1883—1884, 7,683 kronor 30 öre samt för spelåret 1886—1887 44,352 kronor 10 öre, skulle bristen för de fem spelåren 1883—1888 utgöra 128,796 kronor 72 öre. Enligt denna beräkning af bristen skulle det ordinarie teateranslaget för senare hälften af innevarande år, nu taget i anspråk för det löpande spelårets utgifter, såsom sig bör blifva att tillgå för det spelår, som ingår den 1 nästkommande juli.

Då teatrarne nyssberörda skuld, hvilken till stor del utgöres af obetalda löner till teaterpersonalen äfvensom af förfallna, obetalda räkningar för gas, införande af elektrisk belysning m. m., naturligen måste betalas, men dertill erforderliga medel icke finnas tillgängliga, torde af Riksdagen till godtgörande af ifrågavarande brist böra äskas ett anslag å extra stat för år 1889 af i jernadt tal 129,000 kronor;

och lärer hinder icke möta, att detta belopp redan under innevarande år af statskontoret af under händer varande medel förskjutes.

Jag hemställer i underdånighet, att Kongl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att dels medgifva,

att ombyggnad och förändring af stora teaterns hus, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af professoren Jacobsson upprättade förslag n:o 1, må ega rum för en beräknad kostnad af 765,000 kronor, att bestridas medelst ett för teaterkassans räkning hos statskontoret af medel, tillhöriga de under detta embetsverks förvaltning stående fonder och kassor, upptaget lån till belopp af högst 800,000 kronor;

att ränta och amortering å detta lån må bestridas af hyresinkomsten för de enligt nyssberörda förslag till inredande afsedda butiks- och affärslokaler i stora teaterns hus, samt nämnda hyresinkomst i öfrigt användas till uppehållande af teaterverksamheten; samt

att, derest i följd af den ifrågasatta ombyggnaden af stora teaterns hus verksamheten å denna teater komme att under någon tid upphöra, så väl det å ordinarie stat under sjunde hufvudtiteln uppförda anslag till kongl. teatern af 60,000 kronor som det af Kongl. Maj:t i den till innevarande års Riksdag aflåtna nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof för uppehållande af teaterverksamheten under spelåret 1888—1889 äskade kreditiv till belopp af 25,000 kronor må efter Kongl. Maj:ts bepröfvande användas ej mindre för teaterverksamhetens uppehållande, vare sig å stora teatern och dramatiska teatern eller i särskildt förhyrd lokal, än äfven, i den mån sådant finnes skäligt, till bekostande af tillfälliga understöd åt de medlemmar af personalen vid de kongl. teatrarne och hofkapellet, som under byggnadstiden komme att sakna användning;

dels ock till betäckande af den vid verksamheten å de kongl. teatrarne under spelåren 1883—1888 uppkomna brist å extra stat under sjunde hufvudtiteln för år 1889 anvisa ett extra anslag af 129,000 kronor.»

Hvad föredragande departementschefen sålunda yttrat och hemställt, deruti statsrådets öfriga leda-

möter instämde, behagade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten gilla och bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. A vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
G. Louis De Geer.
